

BÜ Hureyre (R) dan: Söyle demiştir: A'râbinin biri mescidde kalkıp bevletti. Oradakiler bağıştılar. Nebiyy (S) onlara: «Onu bırakın (işini görsün) sonra sidiğinin üzerine bir kova su dökün. Çünkü sizler ancak kolaylaştırıcılar olmak üzere ba's olundunuz, zorlaştırıcılar olarak ba's olunmadınız» buyurdu (1).

Abdullah ibn Amr ibn Âs (R) dan: Söyle demiştir:

Rasûlullah (S) veda haccında halk sor(ub öğren)sun diye Minâ'da durdu. Yanına biri gelip: Bilemedim de (kurban kesmeden tıraş oldum dedi. «Kurbanı kes, günahı yok» buyurdu. Diğeri gelip: Bilemedim de remiyden evvel kestim dedi: «Remiyet, günahı yok» buyurdu.

Nebiyy (S) e (o gün taş atmak, kurban kesmek, traş olmak ve tavaf etmek gibi kurban bayramı gününün işlerinden) öne geçirilmiş veya geriye bırakılmış hiçbir şey sorulmadı ki (cevabında) «y a p g ü n a h ı y o k » buyurmasın (2).

İbn Abbâs (R) dan: Nebiy (S) e (hacda) kurban kesmek, tıraş olmak, remiy yapmak, bu üçten herbirini öne geçirmek veya geriye bırakmak hakkında soruldu da «h a r e c y o k t u r (yani bu işlerde günah ve fidye yoktur)» buyurdu (3).

Ebü Hureyre (R) den: Dedi ki: Bir defa biz Nebiyy (S) in yanında otururken birisi geldi ve: Yâ Rasûlallah helâk oldum diye halinden yankıydı. Rasûlullah, «sana ne oldu ki?» diye sordu. O kimse: Yâ Rasûlallah ramazanda oruçlu iken zevcime yaklaştım dedi. Rasûlullah (S): «Hürriyete kavuşturacak bir köle bulabilir misin?» buyurdu. Adam, bulamam dedi. Rasûlullah: «Öyle ise iki ay zincirleme oruç tutmağa gücün yeter mi?» diye sordu. Adam, gücüm yetmez (hem ben bu felâkete oruç yüzünden uğramadım mı) dedi. Rasûlullah: «Altmış yoksulu doyurmak yolunu da bulamaz mısın?» buyurdu. Adam hayır bulamam dedi. Ebü Hureyre dedi ki: O adam Peygamberin yanında durdu. Biz de ne olacağımızı beklemekte iken Peygambere içi hurma ile dolu ve râvinin m i k t e l dediği (onbeş sa' alan) bir zembil getirildi. Rasûlullah, «hani soran nerededir?» buyurdu. O adam, benim diye (ayağa kalktı) Rasûlullah, «bu hurmayı al, yoksullara sadaka et» buyurdu. Adam, benden daha fakir bir yoksula mı vereceğim yâ Ra-

İslâm, sadelik

ve

kolaylıklar

dînidir «4»

sûlallah! Allah'a yemin ederim ki Medine'nin kara taşlı iki dağı arasında benim âilemden daha fakir bir âile yoktur, dedi. Bunun üzerine Peygamber, dişleri görününceye kadar güldü, sonra o adama: «Haydi bu hurmayı (al) âilene yedir» buyurdu (4).

Ebü Cuhayfe (R) den: Nebiyy (S) Selman ile Ebu'd-Derdâ arasında kardeşlik te'sis etmişti. Selman,

Ebu'd-Derdâ'yı ziyaret etti ve Ummu'd-Derda'yı eski bir elbise içerisinde perişan gördü de, bu ne hal diye sordu. Ummu'd-Derda kardeşin Ebu'd-Derdâ'nın dünyada bir işi ve ilişiği yok ki (gündüz oruç tutar, gece namaz kılar) diye yanaktı. Derken Ebu'd-Derdâ geldi. Selman için yemek yaptı. Selman Ebu'd-Derdâ'ya: Sen de ye, dedi. Ebu'd-Derdâ, ben oruçluyum demesi üzerine Selman: Sen de yiyinceye kadar ben yemiyeceğim, dedi. Ebu Cuhayfe diyor ki: Ebu'd-Derda da (orucunu bozup misafiriyle) yedi. Gece olun-

(1) Buhârî, Edeb, b. Rifk fi'l-emri küllîhi.

Muslim, Tahâre, b. Vucûbi gusûl-levli ve gayrihi...

el-Lu'luu ve'l-Mercân. I, 70 «162».

Buhârî'nin Enes ibn Mâlik'den gelen diğer bir rivayetinde Rasûlullah'ın: «Onun sidiğini kestirmeyiniz...» buyurduğu tasrîh edilmiştir.

(2) Buhârî, B. İzâ râmû bâde ma emsâ ev halaka...

Muslim, Hacc, B. men halaka kable'n-nahrî ev nahara kable'r-remiyi.

el-Lu'luu ve'l-Mercân. I, 71 «74».

(3) Buhârî, Hacc, izâ ramâ bâde ma emsâ ev halaka kable en zebeha nâsiyen ev câhilen.

Muslim, Hacc, men halaka kable'n-nahrî ev nahara kable'r-remiyi.

(4) Buhârî, Savm, b. el-Mücâmi' fi Ramadân hel yut'im ehlehu mine'l-kef-fâra izâ kânû mehâvic.

Muslim, Sıyâm, b. tağlîz'l-cimâ fi nehâri ramadân ale's-sâim..., el-Lu'luu ve'l-Mercân. II, 12 «678».

Mehmed
SOFUOĞLU
(İst. Yük. İslâm
Ens. Öğretim üyesi)

ca Ebu'd-Derdâ (gecenin evvelinde) namaza kalkmak istedi. Selman uyu, diye men etti. Ebu'd-Derdâ da uyudu. Sonra bir daha kalkmak istedi, yine Selman, uyu diye menetti. Gecenin sonu olunca Selman, artık şimdi kalk dedi. Kalktılar namaz kıldılar. Namazı müteakib Selman Ebu'd-Derdâ'ya :

M u h a k k a k k i R a b b ı n için üzerinde bir hak, nefsin için üzerinde bir hak, âilen için üzerinde bir hak, ziyaretçilerin için üzerinde bir hak vardır. Bina enaleyh her hak sahibine hakkını ver, dedi. Sonra Ebu'd-Derdâ Peygambere geldi ve bu vak'ayı O'na anlattı. Bunun üzerine Rasûlullah (S): «Selman doğru söylemiştir» buyurdu (Buhârî, Savm, b. visâl ile's-sahari).

Abdullah ibn Amr ibn Âs (R) dan: Şöyle demiştir: Rasûlullah bana:

«Ey Abdullah! Gündüz oruç tutar, gece namaz kılar olduğun bana haber verilmedi. mi?» dedi. Ben, evet yâ Rasûlallah dedim. «Böyle yapma, oruç tut, iftar et, namaz kıl ve uyu. Çünkü vücudun için üzerinde bir hak. Gözün için üzerinde bir hak. Eşin için üzerinde bir hak ve ziyaretçilerin için üzerinde bir hak vardır, buyurdu (5).

Enes ibn Mâlik (R) den: Dedi ki: Nebiyy (S) mescide girdi. Girince mescidin iki direği arasına çekilmiş bir ip gördü. «Bu ip nedir?» diye sordu. Sahabiler, bu Zeyneb'in ipidir. Zeyneb (namazda ayakta durmaktan) yorulunca bu ipe tutunur dediler. Peygamber (S): «Hayır (ibadette böyle güçlük ihtiyar olunmaz) bu ipi çözünüz. Sizin biriniz zinde ve neş'eli oldukça namaz(ını ayakta) kılsın, yorulunca da hemen otursun (ve namazını oturduğu halde tamamlasın)» buyurdu (Buhârî, Muslim).

TALHA ibn Ubeydillah (R) dan: Şöyle der: Necid ahalisinden saçı darmadağın bir kimse Rasûlullah (S) a geldi. Uzaktan sesini karmakarışık duyuyor fakat ne söylediğini anlıyamıyordum. Nihayet yaklaştı. Meğer İslâmın ne olduğunu soruyormuş. (Bu suâlne karşı) Rasûlullah (S): «Bir gün bir gece içinde beş namaz buyurdu» (Adam): Üzerimde bu namazlardan, başkası da olacak mı? diye sordu. «Hayır,

meğer ki kendiliğinden kılasın» cevabını verdi. Ondand sonra Rasûlullah (S): «Bir de ramazan orucu» buyurdu. (Adam) yine: Üzerimde bundan başkası da olacak mı? diye sordu. O da, «hayır, meğer ki kendiliğinden yapasın» cevabını verdi. Talha der ki Rasûlullah zekâtı da ona söyledi. (Adam yine): Üzerimde bundan başkası da olacak mı? diye sordu. Rasûlullah: «Hayır, meğer ki tatavvu' edesin» cevabını verdi. Bunun üzerine Necid'li zat: Vallahi bundan ne artık ne eksik bir şey yapacak değilim diyerek arkasına dönüp gitti. Rasûlullah: «Eğer doğru söylüyorsa felâh buldu» buyurdu (6).

Ebû Hureyre (R) den: Nebiyy (S) e bir a'râbi geldi ve: Yâ Rasûlallah, beni bir amele delâlet et ki, ben onu işleyince cennete girebileyim dedi. Rasûlullah (S): «Allah'a ibadet edersen ve Allah'a hiçbir şeyi ortak kılmazsın. Farz namazları kılar, farz olan zekâtı verir ve ramazan orucunu tutarsın» buyurdu. A'râbi: Hayatım elinde olan Allah'a yemin ederim ki ben (sizden işittiğim) bu ibadetler üzerine hiçbir ibadet ziyade etmem deyip de sonra dönüp gidince, Peygamber: «Her kim cennet ehlinde birine bakıp sevinmek isterse şu adama bakın» buyurdu.

Taberânî'nin rivâyetinde Peygamberin şunu da ilâve ettiği haber veriliyor: «Kendine arzu ettiğin her hayır ve nimeti, insanlar için de temennî edersen, sana gelmesini istemediğin her şer ve zararı, insanlar hakkında da revâ görmeyip bırakırsın» (Buhârî, Muslim, Salât).

Ebû Mes'ûd el-Ensârî (R) den: Şöyle demiştir:

Rasûlullah (S) a biri gelip: Yâ Rasûlallah! Filanca bize (namaz kıldırırken) o kadar uzatıyor ki âdeta namazı terk edecek gibi oluyorum, dedi. Peygamber (S) i hiçbir mev'zada o günkü kadar öfkeli görmedim. Buyurdu ki: «Ey insanlar, sizler nefret ettiricilersiniz. Her kim halka namaz kıldırırsa hafif tutsun. Çünkü cemâatin içinde hasta, zayıf ve hâcet sâhibi olanlar vardır» (7).

UKBE ibn Âmir (R) den: Şöyle demiştir: Kız kardeşim (Ummu-Hibbân) beytullah'ı yaya olarak gidip ziyaret etmeyi adamsı ve (hâlinin za'fından şikâyet ederek) bu meselenin nebiyy (S) den sorulmasını bana emretmişti. Ben Peygambere sorduğumda cevaben,

(ibtidâ) «yaya yürüsün (sonra râhilesine) binsin» buyurdu (8).

Enes (R) den :

Nebiyy (S), iki öğlunun arasında, onlar tarafından sevk olunan ihtiyar bir kimse gördü. «Bunun zoru nedir?» dedi. Oğulları: (Yâ Rasûlallah! Babamız) yaya Kâbeye gitmeyi nezretmiştir dediler. Rasûlullah: «Şüphesiz ki Allah bu ihtiyarın nefsinin azaplandırmakla yaptığı ibadetten elbette müstağnidir» buyurup ona binmesini emretti (Buhârî, Hac, b. men nezere'l-meşye ile'l-Kâ'be).

Abdullah ibn Umer (R) den: Dedi ki: Biz Rasûlullah (S) a emirlerini dinlemek ve itâat etmek üzere biâd ederdik de O bize (şefekat ederek): «Gücünü zıyettığı kadar» buyururdu (Buhârî, Ahkâm).

Abdullah ibn Mes'ûd (R) dan: Şöyle demiştir: Nebiyy (S) va'z hüsüsünde bize bıkkınlık gelmesin diye halimize bakıp (ona göre) gün (ve saat) kolları (Buhârî, İlim).

Câbir ibn Abdillâh (R) dan: Âişe, Peygamberin vedâ haccında umre ile telbiye etti. Cabir hadisi sevketti ve onda şunu ziyade kıldı: Dedi ki: Rasûlullah (S) sırf kolaylıktan ibâret bir zâtidir. Âişe bir şey arzu ettiği zaman o şey üzerinde Âişe'ye mutâbaat eyledi. Rasûlullah Abdurrahman ibn Ebi Bekr ile beraber Âişeyi gönderdi, Âişe de TEN'İM'den umre niyetiyle telbiye yaptı (9).

Câbir ibn Abdillâh (R) dan: Dedi ki:

Rasûlullah (S) bir seferde idi. Derken üzeri gölgelendirilmiş olduğu halde yanında insanlar toplanmış bir adam gördü ve, «onun nesi

(5) Buhârî, Savm, b. hakk'l-cismi fi's-savmi. Muslim, Siyâm, b. en-nehiy an savmi'd-dehri.

el-Lu'luu ve'l-Mercân. II, 24 «715».

(6) Buhârî, İman, zekât mine'l-İslâm. Muslim, İmân, b. Salâvâtî'l-Hams mine'l-îmân.

el-Lu'luu ve'l-Mercân. I, 2 «6».

(7) Buhârî, Ahkâm, hel yakd'l-hâkim ev yufti ve huve ğadbâne.

Muslim, Salât, emru'l-eimme bi tah-fifi's-salâti..., el-Lu'luu ve'l-Mercân. I, 106 «267, 268».

(8) Buhârî, Hac, b. men nezere'l-meşye ile'l-Kâ'be, Abdullah ibn Malik'in rivayetinde «Rahilesine binsin üç gün oruç tutsun», İkrime'nin İbn Abbâs'dan rivayetinde de; «Binsin bir deve kurban etsin» ziyâdeleri vardır.

(9) Muslim, Hac, b. beyânı vucûhi'l-ihram...; Mezühübü'l-ülemâ fi tahallül'l-mu'temini'l-Mutemetti' Muslim, bi-Şerh'n-Nevevî 8/160.

İslâm, Sadelik
Ve
Kolaylıklar
Dinidir

var?» buyurdu. Oruçlu bir adam dediler. Rasûlullah (S): «Seferde oruç tutmak, hâlis iyilik değildir» dedi ve Allah'ın sizin lehinize yapmış olduğu ruhsatlarından ayrılmayınız» buyurdu (10).

İbn Abbâs'dan, şöyle demiştir:

Rasulullah (S) Medine'de korku ve yağmur olmadığı halde öğle ile ikinci ve akşam ile yatsı namazlarını birleştirdi.

İbni Abbas'a: (Rasulullah); Bununla neyi murad etti? denildiğinde Ü metinini zorluğa düşürmemeyi murad etmiştir dedi (11).

İbn Abbâs (R) dan; şöyle demiştir:

Rasûlullah (S) Medine'de korku ve sefer olmadığı halde öğle ile ikindi bir arada birleştirmiş olarak kaldırdı.

Ebü Zübeyr dedi ki: Saide bunu niçin yaptı diye sordum. Saîd: Senin bana sorduğun gibi ben de İbn Abbâs'a sordum da bana cevabında:

« Rasûlullah ü m e t t i n d e n h i ç b i r k i m s e y i z o r l u ğ a d ü ş ü r m e m e y i m u r a d e t m i ş t i r » dedi (12).

Ebü Mûsâ ve Muâz'dan; Saîd ibn Ebî Bürde'den; o da babasından: Dedi ki: Nebiyy (S) dedesi Ebü Mûsâ'yı ve Muâz'ı Yemen'e gönderdi ve onlara şu emri verdi:

« K o l a y l a ş t ı r ı n ı z , z o r l a ş t ı r m a y ı n ı z . M ü j d e l e y i n i z , ü r k ü t m e y i n i z » (13).

Rasûlullah (S) ashâbından birini bir işe gönderdiği zaman dâima şu emri verirdi: « K o l a y l a ş t ı r ı n , z o r l a ş t ı r m a y ı n , m ü j d e l e y i n n e f r e t e t t i r m e y i n » (14).

Enes (R) den, Nebiyy (S):

« K o l a y l ı k g ö s t e r i n ,

g ü ç l ü k g ö s t e r m e y i n , m ü j d e l e y i n , ü r k ü t m e y i n » buyurmuştur (15).

İSLÂM'IN sadelik ve kolaylığı Hz. Muhammed'in hârika kolaylıklarından ibaret olan tatbikatı, yalnız bu örneklerle münhasır değildir. Kur'an-ı Kerim'in daha başka âyetlerinde ve sahîh sünnet kitaplarının nice hadislerinde pek çok örnekler göstermek kâbilirdir (16). Bütün bu örnek ve şeksiz deliller bizi şu sonuca vardıracağız:

Peygamberin en sarîh tebliğat ve tatbikatı, islâmın doğruluk sadelik ve kolaylığını ta'lim ve takrir ile bunu olduğu gibi muhafazaya dâir kat'i emirler vermiş olmasıdır.

İslâmın bu derece doğruluk sadelik ve kolaylık vasıflarıyla vaz' edilmesinin hedefleri arasında, insanlığı bir daha başka bir dine ihtiyaç bırakmamak ve beşeriyetin en büyük kısmının dinli kalmasını temin etmek de vardır. Bunu sağlama yolu, Allah Taâlâ'nın koyduğu, Peygamberinin tebliğ ve ta'yin ettiği en ma'kul ölçüde bulunan dinî mükellefiyetleri, olduğu gibi muhafaza etmek, bunlara hiçbir günâ ek-siltme veya artırma bid'atlarına ma'rûz bırakmamaktır. Zaten vakitlerinin çoğu işgal edilmiş, birçok vazifeler ve meşgalelerle bunalmış olan insanlığın daha fazla dinî mükellefiyetler yüklenmeğe tákati kalmamıştır.

DERTLİ ve kederli insanlığın en emîn tesellisi ve ümidi olup maddî, ma'nevî en iyi bir yaşayış nizâmı sağlayacak olan İslâm dininin, Allah'ın koyduğu, son Peygamberi Muhammed Mustafa'nın tebliğ ve ta'lim eylediği doğruluk, sadelik ve kolaylık ta muhafazasına ısrarla devam etmeli ve ettirmelidir. İnsanlığın gerçek felâhi bunu başarmaya bağlıdır. Fert ve cemiyet olarak bu başarıya ulaşmakta rehberimiz, Kur'an-ı Kerim ve Peygamberin ölümsüz tatbikatıdır. İyilik, doğruluk ve güzelliğin en şaşmaz ve en ideal örneği hiç şüphe yok Hz. Muhammeddir:

« A n d o l s u n m u h a k k a k i s i z e A l l a h ' ı n r a s ũ l ũ n d e p e k g ũ z e l b i r ö r n e k v a r d ı r : A l l a h ' a v e s o n g ũ n e ü m i d b e s l e r o l u p d a A l l a h ' ı ç o k z i k r e y l e y e n k i m s e l e r i ç i n » (el-Ahzâb: 21).

« Ey Rabbimiz! İndirdiğine imân ettik ve Rasûlünün ardınca gittik, artık bizi o şahidlerle beraber yaz!»

(Âlu İmrân: 53)

« Ey Rabbimiz! Bizlere ledünnünden bir rahmet ver ve bizim için işimizden bir muvaffakiyet hazırla!» (el-Kehf: 10).

« Ey Rabbimiz! Ancak sana güvenip dayandık ve yalnız sana gönül verdik, dönüş de ancak sanadır.» (el-Mumtehne: 4).

« Ey Rabbimiz! Bizi o küfredenler için bir fitne (konusu) yapma. Bizi mağfîret buyur ey Rabbimiz! Çünkü hakikat sensin ancak yegâne galig, yegâne Hakim (el-Mumtehne: 5).

(10) Muslim, cevazu's-savm ve fitr fi şehri ramadan li'l-müsâfirin...

(11) Muslim, Salâtu'l-musâfirin ve kasrihâ, b. cem'i beyni's-salâteyni fi'l-hadar.

(12) Muslim, Salâtu'l-musâfirin ve kasrihâ, b. cem'i beyni's-salâteyni fi'l-hadar. I, 489 «705-707».

Buhâri ile Muslim'in ittifak ettiği hadîsde İbn Abbâs bu namazları Medine'de bizzat Peygamber ile beraber kıldırmıştır: el-Lu'luu ve'l-Mercân... I, 154 «411».

(13) Buhâri, Megâzi, Ba'su Ebî Mûsâ ve Muâz ile'l-Yemeni kable Hacceti'l-vedâ.

Muslim, Cihad, b. fi'l-emr bi't-teysir ve terki't-tenfir, el-Lu'luu ve'l-Mercân... II, 231 «1130».

(14) Muslim, Cihad, b. fi'l-emri bi't-teysir ve terki't-tenfir. Muslim, bişerini'n-Nebevi 12/40.

(15) Buhâri, İlm, mâ kâne'n-Nebiyu (S) - yetehavvaluhum bi'l-mev'za ve'l-ilm key lâ yünefferû.

Muslim, Cihad, b. fi'l-emri bi't-teysir ve terki't-tenfir. el-Lu'luu ve'l-Mercân; Cihad. 2/233 «1131».

Kolaylaştırmaya örnek olarak İbn Mes'ûd'un sâdece persembе günleri ders yapmasına âid hadîs için bak: el-Lu'luu ve'l-Mercân... III, 372 «1792».

Muslim, Sıfatu'l-münâfikîn ve ahkâmuhum, b. el-İktisâd fi'l-mev'za.

(16) Hz. Peygamberin şahsında ve tebliğlerinde tecellî eden İslâm dininin doğruluk, sadelik, kolaylık ve musâmahası Kur'an-ı Kerim'de ve bütün sahîh sünnet kitapları muhtevasında görülür. Bu husus ayrıca şu eserlerde de müstakil bölümler halinde yazılmıştır:

Şâh Veliyullah Dehlevî, Huccetullahi'l-Bâliğa bâbu't-teysir, I, 88.

İmâm Birgivi, et-Tarikatu'l-Muhammediyye..., faslu's-sâlis fi'l-iktisâd fi'l-amel.

Ahmed Abdurrahman el-Bennâ, el-Fethu'r-Rabbânî fi tertîbi Müsned'i'l-İmâm.

Ahmed ibn Hanbel eş-Şeybânî, bâbun fi semâhati dîni'l-İslâm ve'l-İtizâzi bihi ve ennehu Ahabbu'l-edyâni ilallah... I, 89.